

ప్రాచీన భారత దేశ చరిత్ర - వర్ధన సామ్రాజ్యం

వర్ధన సామ్రాజ్యం - మూలం, పాలకులు & మరిన్ని వివరాలు

వర్ధన రాజవంశం : వర్ధన రాజవంశంలో, హర్షవర్ధన రాజు ప్రసిద్ధ పాలకుడు మరియు హర్ష అని కూడా పిలుస్తారు. ఇతను ప్రభాకర్ వర్ధన కుమారుడు. హర్షవర్ధన తండ్రి ప్రభాకర్ వర్ధన పుష్పభూతి రాజవంశం లేదా వర్ధన రాజవంశం స్థాపకుడు. హర్షవర్ధనుడు 7వ శతాబ్దం ADలో అత్యంత ముఖ్యమైన భారతీయ పాలకులలో ఒకరిగా పరిగణించబడ్డాడు. అతను ఉత్తర & వాయువ్య భారతదేశం నుండి దక్షిణాన నర్మదా వరకు విస్తరించి ఉన్న భారీ సామ్రాజ్యాన్ని నిర్మించాడు. అతని రాజధాని కన్నౌజ్. ఈ వ్యాసంలో హర్షవర్ధన రాజవంశం యొక్క పూర్తి వివరాలను ఈ వ్యాసంలో అందిస్తున్నాము. వర్ధన రాజవంశం గురించి మరిన్ని వివరాలు తెలుసుకోవడానికి వ్యాసాన్ని పూర్తిగా చదవండి.

వర్ధన రాజవంశం

- పుష్పభూతి లేదా వర్ధన రాజవంశం ధానేస్వర్ (కురుక్షేత్ర జిల్లా, హర్యానా)లో పుష్పభూతిచే స్థాపించబడింది, బహుశా 6వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో పుష్పభూతి గుప్తుల సామంతులు, కానీ హున్ దండయాత్రల తర్వాత స్వాతంత్ర్యం పొందారు.
- రాజవంశానికి మొదటి ముఖ్యమైన పాలకుడు ప్రభాకరవర్ధనుడు (క్రీ.శ. 580-605).
- ప్రభాకరవర్ధన తర్వాత అతని పెద్ద కుమారుడు రాజ్యవర్ధనుడు (క్రీ.శ. 605-606).
- రాజ్యవర్ధన తన కుమారుడు సింహాసనాన్ని అధిష్టించిన రోజు నుండి సమస్యను ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. కన్నౌజ్ యొక్క మౌఖరీ పాలకుడు మరియు రాజ్యశ్రీ భర్త (రాజ్యవర్ధన నోదరి) గ్రహవర్మన్ దేవ గుప్తు (మాల్యా పాలకుడు) చేత హత్య చేయబడ్డాడు, అతను శశాంక (గౌడ్ లేదా వాయువ్య బంగాళా పాలకుడు)తో కలిసి ఇప్పుడు కన్నౌజ్ను ఆక్రమించి రాజ్యశ్రీని ఖైదు చేశాడు.
- రాజ్యవర్ధనుడు, అందువలన, దేవ గుప్తునికి వ్యతిరేకంగా ప్రచారాన్ని చేపట్టాడు మరియు అతనిని చంపాడు, కానీ అతను 606 ADలో శశాంక చేతిలో చంపబడ్డాడు. ఈలోగా రాజ్యశ్రీ మధ్య భారత అడవుల్లోకి పారిపోయింది.

వర్ధన సామ్రాజ్యం మూలం

1. ఆస్థాన కవి బాణుడు స్వరపరిచిన హర్ష-చరిత్ర ఆధారంగా ఈ కుటుంబాన్ని పుష్పభూతి రాజవంశం
2. లేదా పుష్పభూతి రాజవంశం అని పిలుస్తారు. హర్ష-చరిత్రా వ్రాతప్రతులు "పుష్పభూతి" అనే వైవిధ్యాన్ని ఉపయోగిస్తాయి. కాని జార్జి బుష్నారు ఇది లేఖకుల లోపం అని, సరైన పేరు పుష్పభూతి అని ప్రతిపాదించాడు

3. అనేక మంది ఆధునిక పండితులు ఇప్పుడు "పుష్యభూతి" రూపాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారు. మరికొందరు "పుష్యభూతి" అనే వైవిధ్యాన్ని ఇష్టపడతారు
4. పుష్య నక్షత్రాల కూటమిని సూచిస్తుంది. విభూతి అంటే పవిత్రమైన బూడిద లేదా ఆశీర్వాదం. ఈ పుష్యభూతి అంటే "పవిత్ర నక్షత్ర రాశి ఆశీర్వాదం" అంటే "దైవిక / స్వర్గపు ఆశీర్వాదాలను" సూచిస్తుంది.

కొన్ని ఆధునిక పుస్తకాలు రాజవంశాన్ని "వర్ధన"గా అభివర్ణిస్తాయి. ఎందుకంటే దాని రాజుల పేర్లు "-వర్ధన" అనే వంశనామంతో ముగుస్తాయి

వర్ధన సామ్రాజ్యం పాలకులు

పుష్యభూతి (వర్ధన) రాజవంశంలోని పాలకులు వారి పాలనా కాలం.

- పుష్యభూతి (పుష్యభూతి), పౌరాణికం కావచ్చు
- నరవర్ధనుడు 500-525 CE
- మొదటి రాజ్యవర్ధనుడు 525-555 CE
- ఆదిత్యవర్ధనుడు (ఆదిత్యవర్ధనుడు లేక ఆదిత్యసేనుడు) 555-580 CE
- ప్రభాకర వర్ధన (ప్రభాకర వర్ధనుడు) 580-605 CE
- రాజ్యవర్ధన (రాజ్యవర్ధనుడు), 605-606. CE
- హర్ష వర్ధన (హర్ష వర్ధనుడు), 606-647. CE

ప్రభాకరవర్ధన

- ప్రతాపశిల అని కూడా పిలువబడే ప్రభాకరవర్ధన (r. 580-605 CE), పుష్యభూతి రాజవంశం యొక్క ప్రతిష్ఠాత్మక పాలకుడు.
- అతను సైనిక విజయాల ద్వారా తన రాజ్యాన్ని విస్తరించాడు మరియు మహారాజాధిరాజు అనే బిరుదును పొందాడు.
- ఈశానవర్మ రాజు మరణం తర్వాత బలహీనపడిన మౌఖరీ శక్తిని ప్రభాకరవర్ధనుడు సద్వినియోగం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాడు. మరియు వారితో స్నేహపూర్వక సంబంధాలు కొనసాగించారు.
- అతను తన కుమార్తె రాజ్యశ్రీని మౌఖరీ రాజు గ్రహవర్మన్ కు వివాహం చేయడం ద్వారా ఈ మైత్రీని పటిష్ఠం చేశాడు.
- ప్రభాకరవర్ధన అనారోగ్యంతో కన్నుమూశారు. రాజ్యవర్ధనుడు అతని వారసుడు.
- అతను తన తండ్రి తర్వాత సింహాసనాన్ని చేపట్టాడు మరియు 605 నుండి 606 CE వరకు పాలించాడు.

రాజ్యవర్ధన

- రాజ్యవర్ధన ప్రభాకరవర్ధనుని పెద్ద కుమారుడు.

- రాజ్యవర్ధన మొదట హునాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రచారానికి పంపబడ్డాడు. తండ్రి అనారోగ్యం కారణంగా తిరిగి రావాల్సి వచ్చింది.
- రాజ్యవర్ధన సింహాసనాన్ని అధిరోహించిన తరువాత, 606 CEలో తరువాతి గుప్తులు గౌడతో కూటమిని ఏర్పరచుకుని కన్యాకుబ్జపై దాడి చేసినప్పుడు అతను ఊహించని యుద్ధాన్ని ఎదుర్కొన్నాడు. ఆక్రమణదారులు మౌఖరీ రాజు గ్రహవర్మను చంపారు. వారు కన్యాకుబ్జాన్ని ఆక్రమించగా, రాజ్యవర్ధనని సోదరి రాజ్యశ్రీని బందీగా తీసుకున్నారు.
- తన సోదరిని రక్షించడానికి మరియు రాజధానిపై నియంత్రణను తిరిగి పొందాలని నిశ్చయించుకున్నాడు, రాజ్యవర్ధన ఆక్రమణదారులకు వ్యతిరేకంగా తన సైన్యాన్ని నడిపించాడు.
- కన్యాకుబ్జకు వెళ్ళే మార్గంలో, అతను మాల్యా సైన్యాన్ని ఓడించాడు, బహుశా తరువాతి గుప్తు రాజు అయిన దేవగుప్తుడిని చాలా సులభంగా చంపి ఉండవచ్చు.
- హర్షదరిత ప్రకారం, గౌడ పాలకుడు శశాంక సహాయం అందించాడు కానీ బదులుగా రాజ్యవర్ధననుడికి ద్రోహం చేశాడు.
- రాజ్యవర్ధన, అతని స్వంత భవనం లోనే హత్య చేయబడ్డాడు.

హర్ష వర్ధన

- రాజవర్ధనని చంపిన తరువాత, అతని తమ్ముడు, హర్షవర్ధనుడు కూడా సిలాదిత్యుడు క్రీ.శ. 606లో పుష్పభూతి సింహాసనాన్ని అధిష్టించాడు మరియు ఈ సంవత్సరం నుండి హర్ష యుగాన్ని ప్రారంభించాడు.
- సింహాసనాన్ని అధిరోహించిన తర్వాత హర్ష మొదట తన విఠంతువు సోదరి రాజ్యశ్రీని వింధ్యన్ అడవి నుండి రక్షించాడు, అక్కడ ఆమె తనను తాను అగ్నిలో పడవేయబోతుంది. రాయవర్ధనుడిని చంపిన తర్వాత దానిని ఆక్రమించిన కన్నాజ్ నుండి శశాంకుడిని హర్ష వెళ్ళగొట్టాడు. అతను కన్నాజ్ ను ధానేశ్వర్ తో ఏకం చేయడమే కాకుండా దానిని తన కొత్త రాజధానిగా చేసుకున్నాడు, ఇది అతన్ని ఉత్తర భారతదేశంలో అత్యంత శక్తివంతమైన రాజుగా చేసింది.
- హర్ష ఆ తర్వాత, తన సోదరుడు, రాజ్యవర్ధనుడు మరియు బావమరిది గ్రహవర్మన్ల మరణానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలనే ఉద్దేశ్యంతో శశాంకకు వ్యతిరేకంగా తూర్పు దిశగా సాగాడు. హర్ష గౌడ్కు వ్యతిరేకంగా చేసిన మొదటి దండయాత్రలో విజయం సాధించలేదు, కానీ శశాంక మరణం తర్వాత (క్రీ.శ. 637లో మరణించాడు) అతని పాలన ముగిసే సమయానికి అతని రెండవ దండయాత్రలో అతను మగధ మరియు శశాంక సామ్రాజ్యాన్ని జయించాడు.
- హర్షవర్ధనుడు వల్లభి యొక్క వైత్రక పాలకుడు ధృవసేన IIని ఓడించాడు. అయితే, హర్ష, పశ్చిమ సరిహద్దు యొక్క భద్రత కోసం, అతనిని తిరిగి నియమించాడు మరియు అతని కుమార్తెను ధృవసేన IIకి వివాహం చేశాడు. ధృవసేన II సామంతుని పదవిని అంగీకరించాడు. ఇది హర్ష సాధించిన ముఖ్యమైన దౌత్య విజయం.
- హర్ష యొక్క విజయాల గమనం దక్కన్ వైపు అతని దండయాత్రలో తీవ్రమైన ఎదురుదెబ్బ తగిలింది.
- వాతాపి/వడమికి చెందిన చాళుక్య రాజవంశానికి చెందిన II పుల్కేశిన్ నర్మదా ఒడ్డున అతనిపై నిర్ణయాత్మక ఓటమిని చవిచూశాడు. హర్ష విజయ జీవితంలో ఇది ఒక్కటే ఓటమి. చాళుక్యుల రికార్డులు హర్షను ఉత్తర దేశం మొత్తానికి (సకలీత్రపతేశ్వర) ప్రభువుగా వర్ణించాయి.
- అతని ఆధీనంలో ఉన్న ప్రాంతం ఉత్తర భారతదేశంలోని అనేక ప్రాంతాలు, తూర్పు రాజస్థాన్ మరియు గంగా లోయలో అస్సాం వరకు విస్తరించింది. అతని సామ్రాజ్యంలో సుదూర భూస్వామ్య రాజుల భూభాగాలు కూడా ఉన్నాయి.

హర్ష వర్షన దౌత్య సంబంధాలు

- హర్ష చైనాతో దౌత్య సంబంధాలను కొనసాగించాడు. క్రీ.శ. 641లో, అతను చైనా యొక్క టాంగ్ చక్రవర్తి అయిన తాయ్-సుంగ్ వద్దకు ఒక రాయబారిని పంపాడు. మూడు చైనీస్ మిషన్లు అతని కోర్టును సందర్శించాయి.
- హ్యుయెన్-త్సాంగ్ ప్రసిద్ధ చైనా యాత్రికుడు, హర్ష పాలనలో భారతదేశాన్ని సందర్శించాడు. అతను సుమారు ఎనిమిది సంవత్సరాలు (క్రీ.శ. 635-643) హర్ష యొక్క ఆధీనంలో గడిపాడు.
- హ్యుయెన్-త్సాంగ్ హర్ష పాలనలో కన్నాజ్ మరియు ప్రయాగలో జరిగిన రెండు అత్యంత ప్రసిద్ధ సంఘటనలను ప్రస్తావించారు. కన్నాజ్ సభ (క్రీ.శ. 643) హ్యుయెన్-త్సాంగ్ గౌరవార్థం మరియు బౌద్ధమతంలోని మహాయాన శాఖను ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చేందుకు నిర్వహించబడింది.
- క్రీ.శ.643 - 644లో ప్రయాగ సభ జరిగింది. ప్రయాగలో, హర్షవర్షనుడు గంగ, యమునా మరియు సరస్వతి సంగమం వద్ద ప్రతి సంవత్సరం చివరలో మతపరమైన పండుగలను జరుపుకునేవాడు. దీంతో కుంభ జాతర ప్రారంభమైందని చెబుతారు.
- హర్షవర్షనుడు విశ్వాసంతో శైవుడు, కానీ అతను ఇతర శాఖలకు సమాన గౌరవం చూపించాడు. హ్యుయెన్-త్సాంగ్ అతన్ని ఉదారవాద బౌద్ధ (మహాయాన)గా చిత్రించాడు, అతను ఇతర శాఖల దేవుళ్ళను కూడా గౌరవించాడు.
- హ్యుయెన్-త్సాంగ్ ప్రకారం, నలంద విశ్వవిద్యాలయం బౌద్ధ సన్యాసుల కోసం ఉద్దేశించబడింది, హర్షవర్షనుడు మంజూరు చేసిన 100 గ్రామాల ఆదాయంతో నిర్వహించబడింది.
- ఇతడు క్రీ.శ.647లో మరణించాడు. హర్ష తన సింహాసనానికి వారసుడు లేడు, అతని మరణం తరువాత అతని మంత్రి అరుణాశ్వుడు ఆక్రమించాడు.
- హర్షవర్షన కేవలం నేర్చుకునే పోషకుడు మాత్రమే కాదు, స్వయంగా నిష్ణాతుడైన రచయిత. అతను నాగానంద, రత్నావళి మరియు ప్రీయదర్శిక అనే మూడు సంస్కృత నాటకాలను రచించాడు.
- అతను అతని చుట్టూ పండితుల సర్కిల్ను సేకరించాడు, వీరిలో హర్షచరిత (హర్ష పాలన యొక్క పూర్వపు సంఘటనలను వివరించే ముఖ్యమైన చారిత్రక రచన) రచయిత బాణభట్ట మరియు కాదంబరి (గొప్ప సాహిత్య యోగ్యత కలిగిన కవితా నవల) మరియు రచయిత మయూర్. మయూర్ శతకము మరియు సూర్య శతకము ప్రసిద్ధమైనవి.
- ఈ పరిపాలన మరింత భూస్వామ్య మరియు వికేంద్రీకరణకు దారితీసింది తప్ప, హర్ష తన సామ్రాజ్యాన్ని గుప్తుల మాదిరిగానే పరిపాలించాడు.

తెలుగు